

## АНОТАЦІЯ

*Томашевська М. В.* Брексіт в інформаційному просторі Великої Британії. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 052 Політологія. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Міністерство освіти і науки України, Івано-Франківськ, 2025.

Актуальність дослідження зумовлена низкою суспільно-політичних і наукових чинників. У ХХІ ст. істотно зросла роль традиційних та нових медіа в розвитку політичної комунікації. Глобальна медіатизація політики зумовила зростання її відкритості та переходу багатьох елітних практик у публічну сферу. Однобічна політична комунікація в площині «влада – громадянське суспільство» змінюється моделлю двобічного впливу зі стійким зворотним зв'язком (feed-back). Розвиток інтернет-простору уможливив виникнення спільнот, які завдяки координації дій та швидкій оцінці суспільної ситуації стали активно впливати на дії влади та політичних партій.

Означені глобальні процеси і тенденції знайшли яскраве концентроване вираження у відображенні феномена Брекситу в інформаційному просторі Великої Британії. Брексіт (від англ. Britain's exit – буквально вихід Великої Британії з Європейського Союзу) став епохальним явищем ХХІ ст., яке справило потужний вплив на розвиток Європи та світову геополітику. На історичному референдумі 23 червня 2016 р. 52 % громадян Сполученого Королівства проголосували за вихід країни з ЄС. За твердженням політологів, соціологів, медіаекспертів, ключову роль у формуванні громадської думки та ухваленні такого рішення відіграли національні медіа. Вони стали майданчиком для політичного дискурсу за участю парламенту, уряду, політичних партій та громадянського суспільства з ключових питань сучасного становища і перспектив розвитку Великої Британії.

У цьому політичному процесі публічні та соціальні медіа виступили не лише трансляторами інформації, а й самостійними впливовими політичними акторами.

Разом з політичними партіями вони спричинилися до створення та розгортання діяльності агітаційних груп, які представляли опозиційні табори «Залишитися» («Remain») – «Вийти» («Leave»), та до поляризації суспільних настроїв і розколу британського суспільства на прихильників і противників перебування Сполученого Королівства в Євросоюзі.

За сучасних умов проблема «медіа та Брексіт» набуває особливої актуальності для України, яка поряд з військовими діями проти країни-агресорки російської федерації веде інформаційну війну, що стала одним із вирішальних чинників перемоги. Ця асиметрична війна спрямована на протистояння ворожій дезінформації та об'єктивне інформування світового співтовариства про реальний стан справ в Україні і формування її позитивного іміджу. Вивчення досвіду щодо впливу різних видів медіа та соціальних мереж на Брексіт-кампанію у Великій Британії дає розуміння можливостей і механізму використання засобів масової комунікації в консолідації українського суспільства та мобілізації його сил і ресурсів для боротьби за звільнення тимчасово окупованих територій України.

Порушена наукова проблема має багатоаспектний міждисциплінарний характер, досліджується представниками різних галузей знань. В українській та зарубіжній науці нагромаджено масив праць про роль і місце Великої Британії у євроінтеграційних процесах, феномени британського євроскептицизму і єврооптимізму, характер і тенденції розвитку політичної системи Сполученого Королівства та трансформації його інформаційного простору. Однак в українській політичній науці проблема відображення Брексіту в інформаційному просторі Великої Британії не була предметом цілісного ґрунтового вивчення.

Мета дослідження полягає в з'ясуванні змісту, характеру, особливостей відображення Брексіту в інформаційному просторі Великої Британії та ролі і значення медіа як активного політичного учасника Брексіт-процесу.

У вимірі міждисциплінарного дискурсу визначено і схарактеризовано основні компоненти поняттєво-категорійного апарату дослідження; розроблено методологічні засади вивчення Брексіту в інформаційному просторі Великої Британії; з'ясовано генезу і передумови Брексіту та здійснено типологію

британських медіа крізь призму порушеної проблеми; проаналізовано розвиток громадсько-політичного медіадискурсу щодо членства Великої Британії в ЄС у період підготовки до референдуму 23 червня 2016 р.; розкрито відображення в медіапросторі партійно-політичних трансформацій та перемовин щодо виходу Великої Британії з ЄС після червневого 2016 р. референдуму; показано висвітлення в медіа розгортання суспільно-політичного анти-Брексіт руху та розслідувань щодо зловживань і порушень під час референдуму 2016 р.

Об'єктом дослідження став розвиток інформаційного суспільства Великої Британії в контексті відображення в медіапросторі пов'язаних з Брексітом соціально-політичних процесів і явищ, предметом дослідження визначено роль і значення британських медіа як транслятора інформації про Брексіт та політичного актора, який протегував різні позиції щодо членства і стосунків Великої Британії з Євросоюзом.

Методологічні засади дослідження визначають зумовлені його міждисциплінарним характером три основні складники. Перший стосується наукового дискурсу щодо впливу медіа на політичний процес та політичну свідомість і поведінку (структурна модель масової комунікації Г. Лассвела; соціологічної і нормативні (лібертаріанська, соціальної відповідальності) теорій медіакомунікації; теорії двоступеневого руху інформації, «чарівної кулі», поширення новин у соціальних медіа та ін.). Другий складник методології стосується наукових принципів (історизму, детермінізму, системності, цілісності, об'єктивності) і науково-теоретичних підходів (історичний, комунікативний, інституційний, діяльнісний, соціального конструктивізму, комплексний, системний, синергетичний). Третій складник становить операційний інструментарій, який поділено на три групи методів: загальнонаукові, міждисциплінарні, спеціальні методи медіакомунікації.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що було вперше: здійснено синтезований аналіз змісту, особливостей, тенденцій відображення Брексіту в інформаційному просторі Великої Британії та показано роль, значення медіа як політичного актора, що справив істотний (вирішальний) вплив на результати

референдуму 23 червня 2016 р., де 52 % громадян проголосували за вихід країни з ЄС; розроблено комплексну міждисциплінарну методологічну програму дослідження, що органічно інтегрує його терміносистему, науковий досвід і сучасний дискурс щодо ролі і впливу медіа на процес політичної комунікації, наукові принципи і науково-теоретичні підходи дослідження, операційні методи, процедури, прийоми проведення дослідницької роботи; здійснено структурно-функційний аналіз відображення в медіапросторі Великої Британії проблеми створення і розгортання діяльності громадсько-політичних організацій, які представляли табори «Вийти» та «Залишитися» під час підготовчої кампанії до референдуму 23 червня 2016 р.; представлено рецепцію віддзеркалення в суспільній медіакомунікації партійно-політичних трансформацій, що відбулися під впливом Брексіту, перемовин щодо виходу Великої Британії з ЄС після червневого 2016 р. референдуму, розгортання громадсько-політичного анти-Брексіт руху, розслідувань зловживань і порушень під час референдуму. У дослідженні вдосконалено: трактування поняття «Брексіт» на міждисциплінарному рівні у вимірі політології, медіакомунікації, лінгвістики, інших галузей знань; осмислення генези і передумов Брексіту в контексті проведення червневого 2016 р. референдуму у Великій Британії. Набули подальшого розвитку: типологія і класифікація публічних і соціальних медіа Сполученого Королівства; вивчення медіадискурсу щодо нуртуючих у політичних партіях і громадянському суспільстві Сполученого Королівства ідейних орієнтацій євроскептицизму та єврооптимізму. До наукового обігу введено численні медіаматеріали, які відображають суспільно-політичний дискурс Великої Британії щодо широкого кола пов'язаних з Брексітом проблем.

Практичне значення дослідження визначається суспільно-політичною і науковою актуальністю та новизною здобутих результатів. Для проведення досліджень у політичних науках та інших галузях знань можуть становити цінність опрацьований емпіричний матеріал та представлені в роботі теоретичні положення і висновки, що стосуються широкого комплексу соціально-політичних проблем Брексіту. Вони уможливають визначити перспективи подальших

міждисциплінарних досліджень щодо ролі медіа у налагодженні діалогу і зворотного зв'язку між владною та громадянським суспільством; вивчення потенціалу публічних і соціальних медіа як політичних акторів, які мають потужний вплив на формування політичної свідомості і політичної поведінки громадян, розвиток їх громадянської активності, консолідації і мобілізації сил щодо організації і участі в масових акціях протесту та розв'язанні важливих суспільно-політичних проблем.

Матеріали дисертації можуть бути корисними в розробці науково-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів і магістрів зі спеціальностей «Політологія», «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», «Медіакомунікації та зв'язки з громадськістю», «Журналістика та інформація», у викладанні широкого кола суспільних дисциплін.

Представлений у роботі досвід функціонування публічних і соціальних медіа Великої Британії (зокрема, методи і прийоми впливу, технології, маніпуляції) у Брексіт-кампанії 2015 – 2021 рр. становить практичний інтерес щодо становлення інформаційного суспільства України, розвитку її державної медіаполітики, реалізації політичного курсу євроінтеграції та ведення інформаційної війни з країною-агресоркою рф і формування позитивного іміджу нашої держави у світі.

**Ключові слова:** Брексіт, Велика Британія, інформаційний простір, медіа, медіадискурс, референдум 23 червня 2016 р., Консервативна партія, Лейбористська партія, Партія ліберальних демократів, Партія Незалежності Сполученого Королівства, Європейський Союз, міграція, євроскептицизм, політика, сепаратизм, політичний дискурс, медіа дискурс.

## ANNOTATION

Tomashevsk M. V. Brexit in the information space of Great Britain. – Qualifying scientific work on manuscript rights.

Dissertation for obtaining the scientific degree of Doctor of Philosophy in specialty 052 Political Science. Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Ivano-Frankivsk, 2025.

The relevance of the research is determined by a number of socio-political and scientific factors. In the 21st century the role of traditional and new media in the development of political communication has significantly increased. The global mediatization of politics led to the growth of its openness and the transition of many elite practices into the public sphere. One-way political communication in the plane "government - civil society" is replaced by a model of two-way influence with stable feedback (feed-back). The development of the Internet space enabled the emergence of communities that, thanks to the coordination of actions and quick assessment of the social situation, began to actively influence the actions of the authorities and political parties.

The identified global processes and trends found a vivid, concentrated expression in the reflection of the Brexit phenomenon in the information space of Great Britain. Brexit (from the English Britain's exit - literally the exit of Great Britain from the European Union) became an epoch-making phenomenon of the 21st century, which had a powerful impact on the development of Europe and world geopolitics.

In the historic referendum on June 23, 2016, 52% of the citizens of the United Kingdom voted for the country's exit from the EU. According to political scientists, sociologists, and media experts, the national media played a key role in shaping public opinion and making such a decision. They became a platform for political discourse with the participation of parliament, government, political parties and civil society on key issues of the current situation and prospects for the development of Britain.

In this political process, public and social media acted not only as transmitters of information. but also independent influential political actors. Together with political parties, they contributed to the creation and deployment of agitation groups representing the opposition camps "Remain" ("Leave") and to the polarization of public attitudes and the division of British society into supporters and opponents of the United Kingdoms in the European Union.

Under modern conditions, the problem of "media and Brexit" is becoming especially relevant for Ukraine, which, along with military actions against the aggressor country of the Russian Federation, is waging an information war, which has become one of the most reliable factors of victory. This asymmetric war is aimed at countering enemy

disinformation and objectively informing the world community about the real state of affairs in Ukraine and forming its positive image.

Studying the experience of the influence of various types of media and social networks on the Brexit campaign in Great Britain provides an understanding of the possibilities and mechanism of using mass communication tools in the consolidation of Ukrainian society and the mobilization of its forces and resources to fight for the liberation of the temporarily occupied territories of Ukraine.

The raised scientific problem has a multifaceted interdisciplinary nature, is investigated by representatives of various fields of knowledge. In Ukrainian and foreign science, an array of works has been accumulated on the role and place of Great Britain in European integration processes, the phenomena of British Euroscepticism and Eurooptimism, the nature and trends, the development of the political system of the United Kingdom and the transformation of its information space. However, in Ukrainian political science, the problem of reflecting Brexit in the information space of Great Britain has not become the subject of a coherent thorough study.

The purpose of the research is to find out the content, character, and peculiarities of the reflection of Brexit in the information space of Great Britain and the role and significance of the media as an active political participant in the Brexit process.

The specified goal determined the solution of the following research tasks: through the prism of interdisciplinary discourse, the main components of the conceptual and categorical research apparatus were defined and characterized; the methodological principles of the study of Brexit in the information space of Great Britain were developed; the genesis and prerequisites of Brexit are clarified and the typology of the British media is carried out through the prism of the problem raised; the development of public and political media discourse regarding Great Britain's membership in the EU during the period of preparation for the referendum on June 23, 2016 was analyzed; the reflection in the media space of party-political transformations and negotiations regarding the exit of Great Britain from the EU after the June 2016 referendum is revealed; shows the media coverage of the socio-political anti-Brexit movement and investigations into abuses and violations during the 2016 referendum.

The object of the study was the development of the information society of Great Britain in the context of the reflection in the media space of socio-political processes and phenomena related to Brexit, the subject of the study was the role and significance of the British media as a translator of information about Brexit and a political actor who supported various positions on membership and relations between Great Britain and the European Union.

The methodological foundations of the research are defined by three main components due to its interdisciplinary nature. The first concerns the scientific discourse on the influence of the media on the political process and political consciousness and behavior (the structural model of mass communication by H. Lasswell; sociological and normative (libertarian, social responsibility) theories of media communication; theories of the two-stage movement of information, the "magic bullet", the spread of news in social media, etc.). The second component of the methodology concerns scientific principles (historicism, determinism, systematicity, integrity, objectivity) and scientific and theoretical approaches (historical, communicative, institutional, activity, social constructivism, complex, systemic, synergistic. The third component is the operational toolkit, which is divided into three groups of methods: general scientific, interdisciplinary, and special methods of media communication.

The scientific novelty of the research, which was the first time: a synthesized analysis of the content, features, trends of the representation of Brexit in the information space of Great Britain was carried out and the role and significance of the media as a political actor, which had a significant (decisive) impact on the results of the referendum on June 23, 2016, was shown, where 52% of citizens voted for the country's exit from the EU; developed a complex interdisciplinary methodological research program that organically integrates its terminology, scientific experience and modern discourse on the role and influence of the media on the process of political communication, scientific principles and scientific and theoretical research approaches, operational methods, procedures, methods of research work; a structural and functional analysis of the reflection in the media space of Great Britain of the problem of the creation and deployment of the activities of public and political organizations that represented the

"Leave" and "Remain" camps during the preparatory campaign for the referendum on June 23, 2016 was carried out; the reception of the reflection in public media communication of the party-political transformations that took place under the influence of Brexit, the negotiations regarding the withdrawal of Great Britain from the EU after the June 2016 referendum, the development of the socio-political anti-Brexit movement, investigations of abuses and violations during the referendum is presented. The study improved: interpretation of the concept of "Brexit" at the interdisciplinary level in the context of political science, media communication, linguistics, and other fields of knowledge; understanding the genesis and prerequisites of Brexit in the context of the June 2016 referendum in Great Britain. Further development took place: typology and classification of public and social media of the United Kingdom; study of the media discourse regarding the ideological orientations of Euroscepticism and Eurooptimism that are rooted in the political parties and civil society of the United Kingdom. An array of media materials reflecting the socio-political discourse of Great Britain on a wide range of Brexit-related issues has been introduced into scientific circulation.

The practical significance of the study of socio-political and scientific relevance and novelty of the obtained results. For conducting research in political sciences and other fields of knowledge, it is possible to establish the value of the developed empirical material and to present theoretical propositions and conclusions related to the complex of socio-political problems of Brexit in the work. They make it possible to determine the prospects of further interdisciplinary research on the role of the media in establishing dialogue and feedback between the government and civil society; study of the potential of public and social media as political actors, which exert a powerful influence on the formation of political consciousness and political behavior of citizens, the development of their civic activity, consolidation and mobilization of forces regarding the organization and participation in mass protests and solving important social and political problems. The dissertation materials can be useful in the development of scientific and methodological support for the professional training of bachelors and masters in the specialties "International Relations, Public Communications and Regional Studies", "Media Communications and Public Relations", "Journalism and Information", in

teaching a wide range of public discipline. The experience presented in the work of the functioning of the public and social media of Great Britain (in particular, methods and methods of influence, technologies, manipulation) in the Brexit campaign 2015-2021 is of practical interest in the formation of the information society of Ukraine, the development of its state media policy, the implementation of political the course of European integration and the conduct of an information war with the aggressor country of the Russian Federation and the formation of a positive image of our state in the world.

**Keywords:** Brexit, Brexit process, Brexit opposition, Great Britain, information society, information space, media space, political communication, media, media discourse, referendum June 23, 2016, Conservative Party, Labor Party, Liberal Democrat Party, United Kingdom Independence Party, European Union.

## СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

### Статті у фахових виданнях України (категорія Б)

1. Будко М. В. Англійський євроскептицизм. Його витoki та особливості. Гілея. *Науковий вісник. Політичні науки*. 2019. Вип 134. Ч. 3. С. 19-22.

URL: <chrome://external-file/%201.pdf>

2. Томашевська М. В. Громадсько-політичний рух «Залишитися» у медіапросторі Великої Британії (2015 – червень 2016 року). *Політікус. Науковий журнал*. 2023. Вип. 4. С. 93-98.

DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2023-4.15>

URL: [http://politicus.od.ua/4\\_2023/15.pdf](http://politicus.od.ua/4_2023/15.pdf).

3. Томашевська М. В. Акції протесту проти Брексіту в медіа-дискурсі Великої Британії (червень 2016 – 2020 роки). *Актуальні проблеми політики*. 2023. Вип. 72. С. 118-124.

DOI: <https://doi.org/10.32782/app.v72.2023.16>

URL: [http://app.nuoua.od.ua/archive/72\\_2023/16.pdf](http://app.nuoua.od.ua/archive/72_2023/16.pdf)

4 Томашевська М. В. Наслідки Брексіту в медіапросторі Великої Британії (червень 2016 – 2021 роки). Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. 2023. №. 3. С. 109-124.

DOI: [10.29038/2524-2679-2023-03-109-124](https://doi.org/10.29038/2524-2679-2023-03-109-124)

URL: <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/issue/view/20/16>.

5 Томашевська М. В. Розслідування зловживань та порушень під час підготовки до референдуму 2016 року з Брексіту в медіа-дискурсі Великої Британії. Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2023. Вип. 50. С. 204-215. URL:

<https://doi.org/10.30970/PPS.2023.50.27>.

6 Томашевська М. В. Розгортання громадсько-політичного руху «Вихід» у медіа-дискурсі Великої Британії. Регіональні студії. 2023. № 35. С. 117-122.

DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2023.35.19>

URL: <http://regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/35/19.pdf>

**Статті у наукових виданнях, які індексуються у наукометричній базі Scopus:**

7. Vakulyk, I., Voskoboinikova, H., Naharin, M., Chabaiovskaya, M., Dovzhuk, V., & Tomashevskaya, M. Globalization of the education space in EU countries and Great Britain through radical information reform. Amazonia Investiga. 2023. N. 12(65). P. 29-38.

DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2023.65.05.3>

URL: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85202368910&origin=recordpage>.

**Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:**

8. Томашевська М. В. Пост-Брексіт партійно-політичні трансформації у медіа-дискурсі Великої Британії (червень 2016 – січень 2020 років). SWorld Journal. 2023. No 21. Part 2. P. 67-82. DOI:

DOI: <https://doi.org/10.30888/2663-5712.2023-21-02-007>.

URL: <https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/issue/view/swj21-02/swj2102>

9. Томашевська М. В. Політична сатира та фейкові новини у пост-Брексіт медіапросторі Великої Британії (червень 2016 – січень 2020 роки) SWorld Journal. 2023. No 29. Part 4. P. 105-109.

DOI: <https://doi.org/10.30890/2567-5273.2023-29-04>.

URL: <https://www.moderntechno.de/index.php/meit/issue/view/meit29-04/meit29-04>

10. Томашевська М. В. Інституціоналізація громадського анти-Брексіт руху в медійному дискурсі Сполученого Королівства (червень 2016 – 2020 роки). The 7th International scientific and practical conference “Modern problems of science, education and society” (September 11-13, 2023) SPC “Sciconf.com.ua”, Kyiv, Ukraine. 2023. С. 296-302.

DOI: <https://doi.org/10.30890/2567-5273.2023-29-04>

URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2023/09/MODERN-PROBLEMS-OF-SCIENCE-EDUCATION-AND-SOCIETY-11-13.09.23.pdf>

11. Томашевська М. В. Поняття «Брексіт» в суспільно-політичному дискурсі Великої Британії. The 10th International scientific and practical conference “Innovations and prospects in modern science” (September 25- 27, 2023) SSPG Publish, Stockholm, Sweden. 2023. С. 169-176. URL:

<https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2023/09/INNOVATIONS-AND-PROSPECTS-IN-MODERN-SCIENCE-25-27.09.23.pdf>.

12. Томашевська М. В. Петиційні кампанії проти Брекситу в медіа-дискурсі Великої Британії (червень 2016 – 2020 роки). The 1st International scientific and practical conference “Modern research in science and education” (September 14-16, 2023) BoScience Publisher, Chicago, USA. 2023. 216-231.

<https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2023/09/MODERN-RESEARCH-IN-SCIENCE-AND-EDUCATION-14-16.09.23.pdf>.

13. Томашевська М. В. Соціологія громадської думки щодо Брекситу як складова медіадискурсу Великої Британії після референдуму 23 червня 2016 року.

The 3rd International scientific and practical conference “Global science: prospects and innovations” (November 2-4, 2023) Cognum Publishing House, Liverpool, United Kingdom. 2023. P. 646-650.

<https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2023/11/GLOBAL-SCIENCE-PROSPECTS-AND-INNOVATIONS-2-4.11.23.pdf>.